

מסורת הש"ס

א) לקמן כב. שבת קלט;
ב) לקמן כב: ר"ה יט: לב;
ג) (למנצח פ"י לחמור וי"א לתפור. ערוך, ד) (אשכנז"ל וכו"ה צ"ח"ף והראש"ש);
ד) לקמן ח, א) (לקמן כב:);
ה) (ע"י תוספ"י צ"ב סב. ד"ה ומורה);
ו) (ע"י מהרש"א);

—●—●—●—

הגהות הב"ח

(א) גמ' עממים צו"ט שני ככ"ל ומיעת מת נמתק:

—●—●—●—

גליון הש"ס

גמ' אפרוח שגולד ביו"ב. ע"י מו"ט פסק ד' משנה ב' דעניות: שם שחק רב. וכן לקמן דף לו ע"ב סוכה דף ז ע"א וכו':

—●—●—●—

הגהות מוה"ר רנשבורג

א) רש"י ד"ה הטופה וכו' דעובר ירך אמו הוא. י"ב ר"ל לענין זה היו עובר ירך אמו דלא ניטר בשחיטת אמו טרפה היא אלא בגול מן הטריפה אחריה לאו ירך אמו הוא ומותר בשחיטת עממו כדקיי"ל ציד"ס ס"ס ע"ט וממ"ש תוס' סנהדרין דף פ ע"ב ד"ה עובר וכו' יעו"ש"ה ודוק: [ב] תוס' ד"ה הואיל וכו' והכי מוכח בשבת. י"ב דף מת ע"ב בתוס' ד"ה אית ציה צלת אפרוח יעו"ש:

—●—●—●—

מוסף רש"י

מת ביום טוב ראשון. מת ששטהא, כגון שמת בשבת ולמחר היה יושן (שם קטז). מה שאין כן בביצה. דלון ר"ה שזה לימים טובים של גלויות, דאלו ר"ה ממזי יו"ט שני דליה וגולה צוה אסורה צוה (שם) דקדושה אחת הן ולא הקלו ביו"ט שני של ר"ה אלא לענין מת בלנד (לקמן כב:). מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבריו ומתנה. אם מכר צו"ט ראשון וחתן שני ימים טובים חמשי וערב שבת, ומתנה אם כיום חול ומחר קדש עירובי עירוב, ואם חלוף איני צריך לערב לתבשילין (לקמן יז.).

—●—●—●—

מוסף תוספות

א. בחול המועד וכל שכן במועד עצמו. תרי"פ.
ב. אבל לצורך מת שמוטל לפניו ודאי שרי. תרי"פ.
ג. דהא אפרוח בעורו בקליפתו לא חזי למידי. רשנ"א.
ד. וכן סומא ששחט דרוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא. שטה.

ביצה פרק ראשון ביצה

אמר רבא מס צ"ט ראשון כו'. מת המוטל לקבור אם י"ט ראשון הוא וכו'. **משא"כ צבילה**. לענין צילה לא הקלו צי"ט שני דראש השנה להשוות לשל גלויות דאליו ר"ה נולדה צוה אסורה צוה: **אף צבילה**. נולדה צוה מותרת צוה: **דמאי דעסיך**. לאסרה בשני

^(א)אמר רבא ^(א)מת ביום טוב ראשון יתעסקון בו עממים ^(א) ^(ב)צמת ביו"ט שני יתעסקון בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ר"ה מה שאין כן בביצה נהרדעי אמרי אף בביצה דמה דעתך דלמא מעברי ליה לאלול הא אמר רב חיננא בר כהנא אמר רב ^(ב)מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר מר זוטרא לא אמרן אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה רב אשי אמר גאע"ג דלא אשתהי נמי לא משהינן ליה מ"ט יום טוב שני לגבי מת בחול שוויה רבנן דאפילו ^(ג)למינו ליה גלימא ולמינו ליה אסא אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי חיישינן רבינא הוה יתיב קמיה דרב ^(ד)(אסי) בשני ימים טובים של ראש השנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר א"ל דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה ולותיב מר האידנא מי לא ^(ה)אמר רבא המניה אדם עירובי תבשילין מיו"ט לחבירו ומתנה אמר ליה ואימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גלויות בשני ימים טובים של ראש השנה מי אמר והא ^(ו)אמרי נהרדעי אף ביצה מותרת אמר ליה רב מרדכי בפירוש אמר לי מר דלא סבר להא דנהרדעי אתמר *אפרוח שגולד ביום טוב רב אמר אסור ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר רב אמר אסור מוקצה הואיל ומתיר עצמו בשחיטה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שגולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ומה בין זה ילעגל שגולד מן המרפה *שתיק רב אמר רבה ואיתימא רב יוסף מ"ט *שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אמר ליה אביי השתא

קדש: א"ל רב מרדכי. לרבינא מנהרדעי לא תומציה למר בפירוש שמיע לי מיניה דלא סבר לדנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרין בסוטה (דף מו:): גבי לויא לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': **הואיל ומסיר עצמו**. צלידתו להיות נשחט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקפה המיר את עצמו צלידתו דמגו דאתקן להא אתקן להא: **לעגל שגולד צי"ט**. דמינא לקמן שמונת צו ציוס לדברי הכל: **מוכן אגב אמו**. בעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: **הטרפה**. צנה אסור אם נמצא בתוכה א| דעובר ירך אמו הוא הואיל ובשחיטת אמו אתה צא לאלכו וכי נולד צי"ט מן הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: **לנלצים**. דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אצל אפרוח שנקליפה אינו עומד לאכילת כלצים ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא:

מוכן

לרבי שמעון דלית ליה מוקפה דמודה צהאי מוקפה דהכא דהוי כגרוגרות ונמוקין ^[א] והכי מוכח בשבת (דף מה:): **ובי מה בין זה לעגל שגולד מן המרפה**. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו דהא אמו טרפה והוא מותר ומימה והא מוכן הוא דאמרין בחולין (דף עה.) דכן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או צדידיה ואם כן יכול להושיט ידו צמעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליצא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עז.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין אי נמי י"ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשוחט צבילה ^(א) (שם דף יג:): דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל וצין השמשות לא הוה חזי:

ו.

מימות עזרא ואילך **לא מצינו אלו"ה מעובר**. וא"ת והאמרין בערוצין (דף נט. ושם) דרבי יוסי אוסר הצילה שגולדה [בראשון ציוס] השני וא"כ היכי פליגי נהרדעי אר' יוסי שהוא תנא י"ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ונהרדעי אמרי דלא אתרמי:

יום טוב שני לגבי מת בחול שוויה רבנן אפילו למינו ליה גלימא ואפילו למינו ליה אסא. ותימה דצמועד קטן (דף ח: ושם) אמרינן אין חופרין כוכין * צמועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי"ל כפי ר"ח דפירש שהיו רגילין לחפור הרצה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיצאו מתים ועל זה קאמר דאין חופרין צמועד לנורך אחר המועד ב: **והאידנא דאיכא חברי חיישינן**. פרש"י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י"ט מניחין אותם ואם היו רואין שצברו מתיסה יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא צומן הזה שאין צברי מותר ואין לומר שצריך מנין אחר להמירו דכיון דזה הטעם משום חששא ועברה החששא עבר הטעם וה"ג אמרינן גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שמה מהן ועכשיו שאין נחשים מזויין ציינו אנו שומין מהן אפילו לכתחילה אע"פ שהוא דבר שבמנין ומ"מ ר"ת היה אסור ומעשה היה צמלאון שמת אדם אחד צי"ט שני וכלו להטעסק צו לקצרו וגער צהן ר"ת ושלח להם בני צשכר אינן בני תורה ואחס בני תורה כדאיחא בשבת (דף קלט: ושם) שלא לקצור מת צי"ט שני משום דלאו בני תורה מינהו ואמי לנלוולי ציה אצל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרצה דברים אשכחנא דאינן בני תורה כדאי' ציצמות (דף מו. ושם) חזוניה דקא אכלי תורמוס דשלקי נכריים ואסר להם ופריקין והא נאכל כמו שהוא חי וכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין צו משום צשולי נכריים ומשני שלא בני תורה ואנו אין אנו חוששין בצבר זה דקיימא לן דכל שהוא נאכל כמו שהוא חי אין צו משום צשולי נכריים והר"ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הכא

דצנענה הוא אוכל צציתו ולא אושא מלתא אצל לקצור מתים כפרהסיא אושא מלתא ואין נכון להמיר ועוד אמר רבינו תם דצומן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בצרכיהם הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה צמת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שגולד ביי"ט וכו'. נראה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו בחול אסור: **הואיל ומתיר עצמו בשחיטה**. פירש רש"י מתיר עצמו צלידתו להיות נשחט אצל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקפה ותימה למה להו לשמואל ור' יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקפה כדאמרין פרק מי שהשחין (שבת דף קט:): דשמואל חועירי ור' יוחנן כר' שמעון סבירא להו וי"ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דלית ליה מוקפה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי אינטרין אפילו לרבי שמעון דלית ליה מוקפה דמודה צהאי מוקפה דהכא דהוי כגרוגרות ונמוקין ^[א] והכי מוכח בשבת (דף מה:): **ובי מה בין זה לעגל שגולד מן המרפה**. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו דהא אמו טרפה והוא מותר ומימה והא מוכן הוא דאמרין בחולין (דף עה.) דכן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או צדידיה ואם כן יכול להושיט ידו צמעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליצא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עז.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין אי נמי י"ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשוחט צבילה ^(א) (שם דף יג:): דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו עד היום וא"כ לא הוי מוכן היום הואיל וצין השמשות לא הוה חזי:

השתא

עין משפט ונר מצוה

לח א מיי פ"א מהלכות י"ט הלכה כג סמג לאוין עה טושי"ע א"ח ס' תלו סעיף ב וס' תקטו סעיף א:

לכא ב מיי שם טושי"ע שם ס' תקטו סעיף ד:

כא ג ד מיי שם טושי"ע שם סעי' א וסעיף ד:

כא ה ו מיי פ"ו מהל' יו"ט הלכה יא יג

[ופ"ח מהלכות עירובין טושי"ע א"ח ס' תקטו סעיף כב:

כא ז מיי פ"ה מהלכות מל'ס הלכה טו

טושי"ע י"ד ס' יג סעיף ג [וס' עט סעיף ג]:

—●—●—●—

רבינו חננאל

ולגבי מת אע"ג דמת ביו"ט שני דלא אישתחי כלל, לא משהינן ליה, דקיי"ל כרב אשי דהוא בברא, דאמר יו"ט שני לגבי מת בחול שוויה רבנן, ואפילו ביו"ט שני של ר"ה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי שאומרים לישראל כיון שאתם קוברים המת שלכם תקברו המת שלנו ביו"ט שלכם, חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שפענין מינה מכלל דבימות עזרא עיברהו, מנהני מילי, שנאמר ויגע החדש השביעי וכל ישראל בעירוהו(ח). ולגבי עירובי תבשילין. מניח אדם מיו"ט הראשון, שחול פסח או סוכות חמישי ורשעי בשבת, מניח עירובי ביום חמישי, ואומר אם היום יו"ט, מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב, ואם יום ששי (בבבן) הוא יו"ט, היום הוא עיו"ט, והרני מערב מעיו"ט, והני מילי בבי יו"ט של גלויות, אבל בבי יו"ט של ר"ה לא. אפרוח שגולד ביו"ט, רב אסר כי מוקצה הוא, אבל עגל שגולד ביו"ט מותר, שהיה מוכן מאתמול על גב אמו, שהפרה מוכנת היא, ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו, ואם אינו ידוע, אסור עד שמונה ימים, ואפילו לחוליים. ומפורש בפרק אליעזר בבמ' שבת.

א) ע"י היטב תוס' ר"ה דף יט ע"ב ד"ה מימות מולא ע"ש.